

Kitaphı Yazmaları). **Conclusions:** 1) In the ghazal «Merhûm Gâzi Girây Han Fermâyed» there is a semantic polysemy of the text. The theme of unhappy love and suffering by reason of separation from the beloved is on the superficial meaning. But on the deep meaning there is a feeling of sadness and longing for the homeland, from which the poet is separated due to circumstances: most likely, being in Persian captivity in ignorance of his future. The reproach and the thought of treachery suggest that this ghazal may be a poetic message to Sultan Mehmed III after Ghazi Ghirey was temporarily removed from the Khan's throne. 2) Ghazal «Ghazayı» in nazirehs collection of Atatürk Istanbul Library is an example of a work of love-philosophical lyrics. The poem was written by Borah Ghazi Ghirey after returning home and the long-awaited meeting with his beloved. However, the author realizes that he will soon leave home again for go to war.

Key words: revived text, Ottoman literature, 16th century Turkish poetry, ghazal, Khan Ghazi Ghirey 2 (Borah), sources of revived texts, medjmuah, divancheh.

Статтю отримано 28.06.2018 р.

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2018.30.154324>

УДК 811.111'27:378.14:303.446.23

КАМИШОВА Наталія Володимирівна,

старший вчитель, учитель англійської мови вищої категорії Одеської спеціалізованої школи № 69; вул. Іцхака Рабіна, 45, м. Одеса, 65072, Україна; +38 067 1087618; e-mail: natalymoiswx@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-7547-8656

МЕТОДИЧНІ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. *Об'єктом* пропонованого дослідження є міжкультурна комунікативна компетенція школярів. *Предмет* наукової розвідки складають компоненти іншомовної комунікативної компетенції та їх корелятивний зв'язок із розвитком міжкультурної компетенції. *Мета* роботи — визначити алгоритм методичної стратегії, що дасть змогу інтенсивно й ефективно формувати в учнів усі складові іншомовної комунікативної компетенції. Це, у свою чергу, стане передумовою розвитку міжкультурної комунікативної компетенції. *Методологічною* базою дослідження є методи синтезу, аналізу, спостереження, зіставлення. *Результатом* роботи є винахід алгоритму методичної стратегії щодо формування міжкультурної компетенції школярів на уроках іноземної мови. Цей алгоритм може бути використаний у *практиці* викладання. *Висновки.* Використання різних елементів кожного із культурологічних підходів у процесі викладання іноземної мови є потрібним, бо лише об'єднання їхніх фундаментальних принципів дає можливість формувати всебічну соціокультурну компетентність учнів у рамках рідного та іншомовних середовищ.

Ключові слова: комунікативна компетенція, міжкультурна компетенція, методичні стратегії, урок іноземної мови.

Постановка проблеми. На сучасному етапі, в умовах прискореної інтеграції, глобалізації та розширення сфер міжкультурної взаємодії, постає питання про формування особистості, яка спроможна до міжкультурної комунікації. У документі Ради Європи «Компетентності для культури демократії — Живемо разом як рівноправні громадяни в культурно багатоманітному демократичному суспільстві» зазначено, що завданням сучасних освітян є формування ключових компетентностей індивідуума, здатних зробити його здібним до застосування відповідних цінностей, ставлення, навичок, знань та / або розуміння, «щоб ефективно та належним чином відповідати на запитання, виклики й виявляти можливості, які постають у демократичних і міжкультурних ситуаціях» [3; 5]. За концепцією Нової української школи, успішність фахівцям на ринку праці має забезпечити вміння критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та оволодівати іншими сучасними вміннями [5; 8]. Таким чином, ефективне спілкування, успішна комунікація є важливими запоруками існування людини в сучасному світі. Отже, постає питання про розробку дієвих методичних стратегій, що мають дати змогу вчителю інтенсивно формувати в учнів зазначені навички.

Зв'язок проблеми із попередніми дослідженнями. Спроможність вільно спілкуватись в офіційних і неофіційних обставинах забезпечує сформована на достатньому рівні комунікативна компетенція, яка є ознакою мовної особистості. Комунікативну компетенцію визначають як сукупність людських здібностей і характеристик, що зумовлюють створення та сприйняття людиною мовленнєвих висловлювань [2, с. 15]. Проблеми формування комунікативної компетентності та мовної особистості в педагогіці приділяли велику увагу, проте ще й досі є низка невирішених питань [1; 2; 4; 6; 7; 9–11]. Так, «комунікативну компетенцію» визначають як внутрішнє знання ситуаційної доречності мови [10, с. 282]. На наш погляд, міжкультурна комунікація корелює із поняттями «мовна особистість» і «комунікативна компетенція», утім, її характеризує низка специфічних ознак, тому її визначення й окреслення шляхів успішного формування потребують додаткової уваги.

Аналіз останніх досліджень. Ряд авторів трактує міжкультурну комунікацію як адекватне взаєморозуміння учасників комунікації, що належать до різних національних культур [1; 2; 3; 6]. Отже, комуніканти мають володіти міжкультурною компетенцією [1, с. 5], яка забезпечує розуміння «чужого» менталітету, користування національно-маркованими формами спілкування, мовними та поведінковими кліше. Комуніканти мають вміти співвідносити мовні засоби із конкретними ситуаціями та нормами мовленнєвої поведінки, яких дотримуються носії мови. Виходячи із положення, що комунікація виникає за наявності у її учасників комунікативної компетенції, зазначимо, що навички, уміння та знання, які входять до міжкультурної компетенції — це запорука розвитку «міжкультурної комунікативної компетенції», яка на практиці активізує всі аспекти своєї попередниці. Вона включає такі складові: 1) лінгвістичну компетенцію; 2) соціолінгвістичну компетенцію; 3) соціокультурну компетенцію; 4) стратегічну компетенцію; 5) дискурсивну та 6) соціальну компетенції. Зазначене вище свідчить про те, що однієї лінгвістичної компетенції недостатньо для іншомовного та міжкультурного спілкування [4, с. 22; 9, с. 5; 13].

Так, на думку Л. Ф. Компанцевої, соціокультурна компетенція є важливою складовою досліджуваного процесу, включаючи такі компоненти: лінгвокраїнознавчий (лексичні одиниці з національно-культурною семантикою та вміння їх застосовувати в ситуаціях міжкультурного спілкування); соціолінгвістичний компонент (мовні особливості соціальних верств суспільства, представників різних поколінь, статей, соціальних угруповань); соціально-психологічний компонент (володіння соціо- та культурно-зумовленими сценаріями, національно-специфічними моделями поведінки із використанням комунікативної техніки, притаманної певній культурі); культурологічний компонент (соціокультурний, історико-культурний, етнокультурний фон) [цит. за 11, с. 28].

З цього приводу Н. Д. Гальскова зазначає, що навчання іноземної мови має охоплювати: сфери комунікативної діяльності, теми та ситуації, мовленнєві дії та мовленнєвий матеріал, що враховує професійну спрямованість тих, хто навчається; мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення та навички оперування з ним; комплекс спеціальних мовленнєвих умінь, що характеризує рівень практичного володіння іноземною мовою як засобом спілкування, в тому числі в міжкультурних ситуаціях [1, с. 4].

Дослідницькі завдання. Метою нашої наукової розвідки є визначення алгоритму методичної стратегії, яка має дати змогу інтенсивно й ефективно формувати в учнів усі зазначені вище складові іншомовної комунікативної компетенції, яка є передумовою розвитку міжкультурної комунікативної компетенції.

Виклад основного матеріалу. Міністерство освіти і науки України у навчальних програмах з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов для 10–11 класів зазначає: «Базовий загальноосвітній рівень передбачає оволодіння учнями іншомовним досвідом, який забезпечує сформованість у них іншомовної комунікативної компетентності на рівні незалежного користувача». Причому освітня функція процесу навчання іноземної мови спрямована на: усвідомлення учнями значення іноземної мови для життя у мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі; оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни вивчаної мови; залучення учнів до діалогу культур (рідної та іноземної). Наголошують також на формуванні в учнів позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя; розвитку культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому суспільстві [8].

Усе зазначене вище дає змогу зробити висновок про розвиток специфічних ознак: знань, умінь і навичок — мовної особистості, які об'єднані поняттям «вторинна мовна особистість» [6; 14]. Цей термін було запропоновано Ю. М. Карауловим на позначення ієрархії особистостей всередині індивіда, який оволодів соціокультурним і ментальним кодом іноземної спільноти, що накладається на вже існуючу картину світу рідної мови [6, с. 47]. Утім, Н. Г. Мойсеєнко характеризує вторинну мовну особистість як індивіда, що в повній мірі оволодів іноземною комунікативною компетенцією, адекватно сприймає лінгвістичний та екстралінгвістичний контексти, які відображають відповідні до ситуації мовленнєву та поведінкову реакції. Ця людина в повній мірі опанувала мовну та концептуальну картину світу іноземної спільноти [7, с. 403].

Треба також підкреслити, що вторинна мовна особистість формується на базі вже існуючого ментального, мовного та культурного коду індивідуума, що був сформований рідною мовою та культурою. Підсвідомо в процесі формування компонентів міжкультурної комунікативної компетенції йде зіставлення «свого» й «чужого». Ми вважаємо, що цю особливість треба враховувати та робити на неї опертю під час складання навчально-методичних матеріалів. Наш досвід свідчить про те, що процес формування іноземної лінгвістичної, соціокультурної та соціолінгвістичної компетенцій значно інтенсифікується в умовах застосування саме компаративного підходу. Більш того, ми спостерігаємо, що такий підхід сприяє кращому засвоєнню рідної мови та культури.

У навчальних програмах з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов для 10–11 класів (2018/2019 н. р.), рекомендованих Міністерством освіти і науки України, однією із ключових компетентностей компетентісно-

го потенціалу галузі «Іноземні мови» є спілкування державною (і рідною, в разі відмінності) мовами, вона складається із наступних компонентів: умінь використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленнєвої діяльності; засобами іноземної мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції, критично оцінювати їх. У таких умовах можна формувати також ставлення до батьківщини: гордість за Україну, її мову та культуру; розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми збагачуємо рідну; готовність до міжкультурного діалогу [8]. Таким чином, процес формування міжкультурної комунікативної компетенції сприяє розвитку не тільки іншомовної комунікативної компетенції, цей процес також паралельно допомагає розвивати комунікативну компетентність у рідній мові.

Аналіз усіх зазначених вище положень свідчить про те, що в процесі викладання іноземної мови неможливо не звертатись до соціокультурного та соціолінгвістичного аспектів як іноземного, так і рідного національно-мовних середовищ. Саме ці компетенції є базою для формування міжкультурної комунікативної компетенції і на її основі — успішної міжкультурної комунікації. Викладання іноземної мови має бути організовано з урахуванням комплексної реалізації освітньої, виховної та розвивальної функцій. Формування й розвиток зазначених вище компетенцій сприяє виконанню цієї задачі.

У нашій педагогічній діяльності стосовно формування соціальних компетенцій (соціокультурної, соціолінгвістичної та под.), ми спираємось на лінгвоукраїнознавчий, комунікативно-етнографічний, соціокультурний підходи [10, с. 280]. Нижче ми наводимо алгоритм нашої роботи в цьому напрямку.

Перш за все, треба зазначити, що саме лексичний склад мови є головним джерелом лінгвоукраїнознавчої інформації [12]. Так, вивчення еквівалентних і безеквівалентних лексичних понять, фонової та термінологічної лексики, фразеологізмів і афоризмів дає змогу виявити національно-культурну специфіку мови. У процесі викладання англійської мови ми намагаємось здійснювати опис мовних одиниць у загальному комплексі з вивченням уявлень британців та/або американців, канадців, представників інших англослов'янських країн про позначуваний цією лексичною одиницею предмет. Навчально-методичні матеріали, що застосовуються на уроках, націлено на: 1) ознайомлення учнів з географією, історією та культурою Великої Британії, США, Канади та інших англослов'янських країн; 2) ознайомлення з основними термінами та назвами реалій історичного, політичного та культурного життя Великої Британії, США, Канади та інших англослов'янських країн; 3) надання базових лінгвістичних знань про мовні особливості англійських реалій з метою заохочення учнів до науково-пошукової роботи, пов'язаної з лінгвокультурологічним аспектом їх реалізації, яка може мати форму окремих доповідей, виступів на учнівських конференціях, досліджень у рамках МАН; 4) формування дослідницьких навичок: пошуку, відбору, систематизації та аналізу інформації, роботи з першоджерелами, оформленню та публічній презентації проєктів; 5) навчання учнів аналізу лінгвоукраїнознавчих текстів як у лінгвокультурологічному, так і мовному аспектах; 6) розвиток та розширення світогляду учнів у культурологічному аспекті; 7) формування та підтримування інтересу до країн, мова яких вивчається, а також до їхнього суспільного життя, матеріального побуту, історії та культури; 8) зіставлення лінгвокультурологічних англослов'янських понять із відповідними українськими, пошук аналогій та розбіжностей. На наш погляд, така стратегія роботи із лінгвоукраїнознавчим матеріалом дає змогу уточнити взаємостосунки англійської та рідної мов.

Ми також вважаємо за край необхідний та продуктивний комунікативно-етнографічний підхід. Його елементи ми також застосовуємо в процесі нашої роботи. Цей підхід є більш розповсюдженим на Заході, ніж в Україні. Для нього головним є вміння зрозуміти чужу поведінку та взаємодіяти із представниками іншої культури, які володіють іншим набором цінностей. Ці цінності передбачають проведення самостійного (сумісного з викладачем) дослідження та інтерпретацію «чужої» культури, зіставлення із своєю культурою, яку оцінюють, сприймають і розуміють з точки зору стороннього спостерігача. Застосовуються методи інтерв'ювання, постулювання значень і їх верифікація. У рамках цього підходу ми організуємо зустрічі учнів із носіями мови, проводимо з ними круглі столи, конференції, дружні зустрічі-бесіди. Також дивимось документальні та художні фільми, які наявно демонструють характерні для англослов'янських країн культурні особливості. Крім філософії поведінки ми висвітлюємо інформацію стосовно мистецтва, літератури, соціально-культурних символів. Наприклад, робота із наступними текстами наявно ілюструє таке положення:

1) *Heidemarie Martha Stefanyshyn-Piper (Гайдемари Стефанишин-Пайпер) is an American Naval officer and a former NASA astronaut. She has achieved the rank of captain in the United States Navy. She is also a qualified and experienced salvage officer. Stefanyshyn-Piper has received numerous honors and awards, such as the Meritorious Service Medal, two Navy Commendation Medals, and two Navy Achievement Medals. She has flown on two space shuttle missions, STS-115 and STS-126, during which she completed five spacewalks totaling 33 hours and 42 minutes. She ranks as 25th among the all-time list of space walkers by duration. Her father, Michael (Mykhailo) Stefanyshyn, was born in Novyi Yarychiv (Lviv region, Ukraine) and sent to work in Germany during World War II. After the end of the war, he married a German woman and they both immigrated to the USA. Stefanyshyn-Piper was raised in a Ukrainian community, and speaks Ukrainian. She was also a member of the local branch of Plast Ukrainian Scouting Organization*

and an outstanding dancer of the *Zahrava Folk Dance Ensemble*, a member of the *Troyandy Girls Vocal Ensemble*.

2) *Arnold Schwarzenegger is a notable social and political figure who went on to become a famous international personality despite hailing from an impoverished background. His father, who was a police chief, did not approve of him being an athlete and rather supported his brother than him. However, the young lad did not get discouraged and engaged in sports like soccer which helped him in gaining physical strength. He eventually, developed interest in body-building and chased his dream of becoming the best body-builder in the world. He realized this dream when he won the Mr. Olympia title. He also dreamt of becoming an actor and this dream too was fulfilled as he went on to secure an exclusive place in the industry for himself. He was politically active and even got elected as the Governor of California. This actor also has a philanthropic side and has helped many charitable organizations in their cause. He is believed to have donated his salary, as the Governor, to charitable foundations. This personality is also a supporter of the 'Special Olympics'. Schwarzenegger has managed to strike a balance between three different callings namely body-building, acting and politics.*

Наведені тексти розповідають про двох відомих у США особистостях, що сьогодні вже стали культурними символами цієї країни. Такий матеріал має комунікативно-етнографічну цінність у тому плані, що він охоплює специфічні для цієї країни національно-культурні реалії (їх виділено в тексті), відображає особливості національного менталітету й поведінки (виділено у тексті), дає змогу поширити й поглибити лінгвістичні та культурологічні знання, створює умови для проведення зіставлень із українськими культурно-етнографічними реаліями, відкриває простір для дискусій і творчих завдань. У рамках такого підходу ми також знайомимось із особливостями мистецтва, літератури та філософії англомовних країн.

Крім того, щоб навчити учня орієнтуватись у різних типах культур і відповідних стратегіях комунікації, ми вважаємо доцільним звернути увагу на його соціокультурну освіту. Соціокультурний підхід передбачає знайомство з політичною, етнічною, економічною, науковою, релігійною культурою мовної спільноти, що є об'єктом вивчення. Увагу звертаємо на стиль життя різних соціумів, промислово-економічний потенціал країни, вивчаємо соціокультурну специфіку мовленнєвого етикету, на граматичні, фонетичні, лексичні особливості формального та неформального спілкування. Аналізуємо громадське життя й культуру країни. Такі широкі можливості підходу роблять його найбільш ефективним для досягнення мети, що постає перед викладачами іноземної мови: розвиток міжкультурної комунікативної компетенції учнів. Задля наближення цієї мети до дійсності ми використовуємо навчальні відеоресурси Манчестерського університету: курси *Video English for Schools*, *Everyday Conversations in English*, *Telephone English*, *Office Communication*, навчальні художні та документальні фільми краєзнавчого, культурологічного характеру, екранізації класичних творів англомовних авторів, фільми про життя сучасного суспільства англомовних країн. Це дає змогу ознайомитись як із соціолінгвістичними особливостями англійської мови, так і з соціокультурними реаліями англомовних країн.

Отже, наші навчально-методичні стратегії формування міжкультурної компетенції учнів ми базуємо на певних елементах усіх трьох зазначених вище підходів. Це можна пояснити тим, що, по-перше, **лінгвокраїнознавчий підхід** дає змогу зробити прийоми роботи із безеквівалентною та фоновою лексикою, розробити методи її засвоєння, створити типологію текстів, що є носіями лінгвокраїнознавчої тематики; по-друге, **комунікативно-етнографічний підхід** наближає усвідомлення того, хто навчається, до майбутніх учасників міжкультурної комунікації та дає змогу оволодіти знаннями та навичками, які забезпечать акт міжкультурної комунікації від некоректності; по-третє, соціокультурний підхід має забезпечити ефективне спілкування представників країн різних геополітичних товариств, що належать до різних етнічних і національних культур і соціальних субкультур.

Висновки. На нашу думку, використання різних елементів кожного із зазначених вище культурологічних підходів у процесі підготовки методичних вказівок, навчальних посібників і завдань для класної та самостійної роботи є не лише бажаним, але й потрібним, бо тільки об'єднання фундаментальних принципів розглянутих вище підходів дасть змогу сформувати всебічну соціокультурну компетентність учнів як у рамках рідного, так і іноземного мовного середовища.

Перспективи подальших розвідок. Наші подальші дослідження ми пов'язуємо із уточненням поняття «вторинна мовна особистість» і розробкою поетапних методик формування таких особистостей на уроках іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах і спеціалізованих школах із поглибленим вивченням іноземних мов.

Л і т е р а т у р а

1. Гальскова Н. Д. Межкультурное обучение : проблема целей и содержания обучения иностранным языкам // Иностр. языки в школе. М., 2004. № 1. С. 3–8.
2. Грушевицкая Т. Г. Основа межкультурной коммуникации. М. : Юнит, 2002. 332 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання. К. : Ленвіт, 2003. 125 с.
4. Зимняя И. А. Психология обучения иностранному языку в школе. М. : Просвещение, 1991. 222 с.

5. Іноземні мови : методичні рекомендації для вчителів на 2018/19 рік. URL : <http://osvita.ua/school/materials/metod-recom/61566/>
6. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. М. : Изд-во ЛКИ, 2010. 264 с.
7. Мойсєєнко Н. Г. Особливості формування вторинної мовної особистості студентів при підготовці викладачів іноземних мов у класичному університеті // Вісник Львівського ун-ту. Сер. педагогічна. Львів, 2017. Вип 32. С. 400–408.
8. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх закладів, спеціалізованих шкіл із поглибленим вивчення іноземних мов. 10–11 кл. URL : <http://inozemnakoippo.blogspot.com/>
9. Пассов Е. И. Технология диалога культур в иноязычном образовании. Липецк, 2005. 39 с.
10. Пошко І. А. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у вищих навчальних закладах // Лінгвометодичні концепції викладання іноземних мов у неможливих вищих навчальних закладах України : зб. наук. статей учасників всеукр. наук.-практ. конф. К., 2003. С. 278–294.
11. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам : базовый курс лекций. М. : Просвещение, 2002. 238 с.
12. Степанов Е. Н. Русское лингвострановедение в процессе подготовки иностранных филологов-русистов в Украине // Problemy nauczania języka rosyjskiego, literatury i kultury Rosji u progu XXI wieku : Materiały III Międzynarodowej Konferencji Naukowej «Testowanie, standardy, sertyfikacja : stan obecny i perspektywę». Kielce : Wyd-wo Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego, 1999. S. 173–182.
13. Степанов Е. Н. Мова міста як соціолінгвістична проблема // Вісник Львівського ун-ту. Сер. філологічна. Львів, 2006. Вип. 38. Ч. 2. С. 65–71.
14. Халеева И. И. Вторичная языковая личность как реципиент инофонного текста // Халеева И. И. Язык-система. Язык-текст. Язык-способность. М. : РАН ИРЯ, 1995. С. 277–285.

References

1. Galskova, N. D. (2004), «Intercultural learning : the problem of the goals and content of teaching foreign languages», *Foreign languages at school* [«Mezhkul'turnoye obucheniye : problema tseley i soderzhaniya obucheniya inostrannym yazykam», *Inostrannyye yazyki v shkole*], Moscow, No. 1, pp. 3–8.
2. Grushevitskaya, T. G. (2002), *Basis of intercultural communication* [Osnova mezhkul'turnoy kommunikatsii], Unit, Moscow, 332 p.
3. *Pan-European recommendations on language education : study, teaching, evaluation* (2003) [Zahal'noyevropeys'ki rekomendatsiyi z mormoyi osvity : vyvchennya, vykladannya, otsynuyvannya], Lenvit, Kyiv, 125 p.
4. Zimnyaya I. A. (1991), *Psychology of learning a foreign language in school* [Psikhologiya obucheniya inostrannomu yazyku v shkole], Prosveshcheniye Publishing House, Moscow, 222 p.
5. *Foreign languages : methodical recommendations for teachers in 2018/19 years* [Inozemni movy : metodychni rekomendatsiyi dlya vchyteliv na 2018/19 rik], URL : <http://osvita.ua/school/materials/metod-recom/61566/>
6. Karaulov, Yu. N. (2010), *The Russian language and language personality* [Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost'], LKI Publishing House, Moscow, 264 p.
7. Moysenko, N. G. (2017), «Peculiarities of formation of secondary linguistic personality of students in the preparation of foreign language teachers at the classical university», *Visnyk of Lviv Univ. Pedagogical series* [«Osoblyvosti formuvannya vtoryynoyi movnoyi osobystosti studentiv pry pidhotovtsi vykladachiv inozemnykh mov u klasychnomu universyteti», *Visnyk L'vivs'koho un-tu. Ser. pedahohichna*], Lviv Ivan Franko National University Publ., Issue 32, pp. 400–408.
8. *Foreign language teaching programs for general education institutions, specialized schools with in-depth study of foreign languages. 10–11 classes* [Navchal'ni prohramy z inozemnykh mov dlya zahal'noosvitnikh zakladiv, spetsializovanykh shkil iz pohlyblenym vpychennya inozemnykh mov. 10–11 kl.], URL : <http://inozemnakoippo.blogspot.com/>
9. Passov, Ye. I. (2005), *Technology of dialogue of cultures in foreign language education* [Tekhnologiya dialoga kul'tur v inoyazychnom obrazovanii], Lipetsk, 39 p.
10. Popko, I. A. (2003), «Modern trends in the teaching of foreign languages in higher educational institutions», *Linguistic-methodical concepts of teaching foreign languages in non-linguistics higher education institutions in Ukraine : collection of scientific articles* [«Suchasni tendentsiyi u vykladanni inozemnykh mov u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh», *Linhvometodychni kontseptsiyi vykladannya inozemnykh mov u nemovnykh vyshchyykh navchal'nykh zakladakh Ukrainy* : zb. nauk. statey], Kyiv, pp. 278–294.
11. Solovova, Ye. N. (2002), *The methodology of teaching foreign languages : a basic course of lectures* [Metodika obucheniya inostrannym yazykam : bazovyy kurs lektsiy], Prosveshcheniye, Moscow, 238 p.
12. Stepanov, Ie. N. (1999), «Russian linguistic studies in the process of training foreign Russian studies students of philology in Ukraine» [«Russkoye lingvostranovedeniye v protsesse podgotovki inostrannykh filologov-rusistov v Ukraine»], *Problemy nauczania języka rosyjskiego, literatury i kultury Rosji u progu XXI wieku : Materiały III Międzynarodowej Konferencji Naukowej «Testowanie, standardy, sertyfikacja : stan obecny i perspektywy*, Wyd-wo Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego, Kielce, pp. 173–182.
13. Stepanov, Ie. M. (2006), «The language of the city as a sociolinguistic problem», *Visnyk of Lviv Univ. Philological series* [«Mova міста yak sotsiolinhvistychna problema», *Visnyk L'vivs'koho un-tu, ser. filolohichna*], Lviv Ivan Franko National University Publ., Issue 38, part 2, pp. 65–71.
14. Khaleyeva, I. I. (1995), «Secondary linguistic personality as a recipient of foreign text», *Language-system. Language-text. Language-ability* [«Vtorichnaya yazykovaya lichnost' kak retsiyent inofonnogo teksta», *Yazyk-sistema. Yazyk-tekst. Yazyk-sposobnost'*], Russian language Institute of RAS, Moscow, pp. 277–285.

КАМЫШОВА Наталия Владимировна,

старший учитель, учитель английского языка высшей категории Одесской специализированной школы № 69; ул. Ицхака Рабина, 45, г. Одесса, 65072, Украина; +38 067 1087618; e-mail: natalymoiswx@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-7547-8656.

МЕТОДИЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация. *Объектом* предлагаемого исследования является межкультурная коммуникативная компетенция школьников. *Предмет* научного исследования составляют компоненты иноязычной коммуникативной компетенции и их корреляционная связь с развитием межкультурной компетенции. *Цель* работы — определить алгоритм методической стратегии, позволяющий интенсивно и эффективно формировать у учащихся все составляющие иноязычной коммуникативной компетенции. Это, в свою очередь, станет причиной развития межкультурной коммуникативной компетенции. *Методологической* базой исследования является методы синтеза, анализа, наблюдения, сопоставления. *Результатом* работы является предложенный автором алгоритм методической стратегии формирования межкультурной компетенции школьников на уроках иностранного языка. Этот алгоритм может быть использован в практике преподавания. *Выводы.* Использование различных элементов каждого из культурологических подходов в процессе преподавания иностранного языка — это необходимый процесс, поскольку только объединение их фундаментальных принципов даёт возможность формировать всестороннюю социокультурную компетентность учащихся в рамках родной и иноязычных языковых сред.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, межкультурная компетенция, методические стратегии, урок иностранного языка.

Nataliya V. KAMYSHOVA,

senior teacher, English language teacher of the highest professional category, Odessa specialized school No. 69; 45 Ytskhak Rabin str., Odessa, 65072, Ukraine; tel.: +38 067 1087618; e-mail: natalymoiswx@gmail.com ; ORCID ID: 0000-0001-7547-8656.

METHODOLOGICAL STRATEGIES OF INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION OF SCHOOLCHILDREN AT THE FOREIGN LANGUAGE LESSONS

Summary. *The object* of this research is intercultural communicative competence of schoolchildren. *The subject* of this work is components of communicative competence in foreign languages and its connection with formation of intercultural competence. The *purpose* of this scientific investigation is to work out an algorithm of methodological strategy, which will make it possible to develop all components of the pupils' communicative competence in foreign languages and which will make the basis for the intercultural communicative competence formation. *Methodologically* this research is based upon the methods of synthesis, analysis, observation, comparison. Its *findings* are the algorithm of methodological strategy of the pupils' intercultural communicative competence formation at the foreign language lessons that can be used *in practice*. The *results* of our research are — the use of different elements of each cultural approach to foreign language communicative competence formation in the process of teaching seems to be a necessity because only the combination of their fundamental principles makes it possible to develop a comprehensive sociocultural competence of the pupils not only in a foreign language community but also in the native one.

Key words: communicative competence, sociolinguistic competence, intercultural competence, methodical strategies, foreign language lesson.

Статтю отримано 14.11.2018 р.